

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Кафедра філософії

Навчально-методична серія
«КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»

Оксана Матвієнко

ФІЛОСОФІЯ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
(для студентів за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» та
035 «Філологія. Прикладна лінгвістика»)

Ужгород – 2020

УДК 101

Матвієнко О. Філософія: навчально-методичні рекомендації (для студентів за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» та 035 «Філологія. Прикладна») / Оксана Матвієнко; Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; каф. філософії]. – Ужгород: В-тво УжНУ «Говерла» 2020 – 48 с.

Розробники:

Матвієнко Оксана Іванівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ

Рецензенти:

Хоменко Тетяна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 2 від 24 вересня 2020 року.

Схвалено методичною комісією факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №1 від 17 вересня 2020 року.

Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»
(створена рішенням кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №2 від 24 вересня 2020 року)

ЗМІСТ

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	14
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	27
ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ.....	28
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ (іспит).....	30
ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ	33
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	45

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Філософія» є формування у студентів цілісного уявлення про специфіку філософського знання, розуміння багатоваріантності шляхів культурного і цивілізаційного поступу людства та власне ставлення до них, особливості вирішення світоглядних запитів ХХІ століття, розкриття творчої ролі філософії в сучасній культурі.

Предметом вивчення дисципліни є філософія як феномен культури, світовий історико-філософський процес, включаючи дослідження граничних засад людської життєдіяльності.

Основними завданнями дисципліни «Філософія», що забезпечують досягнення мети та формування програмних результатів навчання є наступні:

1. сформувані у студентів чітке уявлення про специфіку філософії як форми суспільної свідомості, про поняття, категорії та методи філософії, про історію філософської думки та сучасні проблеми філософії, що допоможе студентам самостійно орієнтуватися у багатоманітні філософського знання;
2. ознайомити студентів з філософською україністикою, проаналізувати ментальні особливості національно-світоглядної культури України в контексті світового філософського процесу;
3. формувати і поглиблювати філософсько-світоглядну культуру студентів та адекватну ціннісну оцінку явищ дійсності сприяти розвитку здібностей до творчого мислення студентів, самостійного аналізу складних явищ соціокультурного життя, уміння застосовувати філософську методологію для розв'язання професійних завдань.

Відповідно до освітніх програм «Міжнародні економічні відносини» та «Філологія. Прикладна лінгвістика» вивчення дисципліни «Філософія» (ОК1.6) сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **компетентностей**:

Загальні компетентності(ЗК)

- **ЗК01.** Здатність усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- **ЗК02.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.
- **ЗК03.** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- **ЗК04.** Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.
- **ЗК09.** Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми.
- **ЗК12.** Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

- **СК2.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- **СК13.** Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації.
- **СК14.** Здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК1 - Розуміння сутності та принципів розвитку суспільства, природи і мислення.
- ЗК2 - Знання і уміння оперувати філософськими категоріями та поняттями.
- ЗК3 - Уміння критично оцінювати і прогнозувати соціальні, економічні, політичні, екологічні, культурні та інші події та явища.
- ЗК4 - Розуміння культурологічних питань сучасності з позицій вшанування традицій і звичаїв свого народу та культурного надбання людства.
- ЗК5 - Концептуальні знання, здобуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень.
- ЗК6 - Здатність до аналізу і синтезу соціально-значущих проблем та процесів.
- ЗК8 - Здатність аналізувати історичні події та процеси.
- ЗК13 - Знання теорії та методології інформаційно-комунікаційного простору, інформатизації соціальних комунікацій.

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	2-й	2-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 3 год аудиторних – 44 год самостійної роботи студента – 46 год	4-й	3-й
	Лекції:	
	20 год.	10 год.
	Практичні (семінарські):	
	24 год.	-
Вид підсумкового контролю: комплексний	Лабораторні:-	
	-	-
Форма підсумкового контролю: іспит	Самостійна робота:	
	46 год.	80 год.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Вступ до філософії												
Тема 1. Філософія, її коло проблем	5	1	1			3	5,5	0,5				5
Тема 2. Предмет та функції філософії	5	1	1			3	5,5	0,5				5
Разом за змістовим модулем 1	10	2	2			6	11	1				10
Змістовий модуль 2. Історія філософії												
Тема 3. Філософія Стародавнього світу	7	2	2			3	6	1				5
Тема 4. Філософія Середньовіччя і доби Відродження	6	1	2			3	6	1				5
Тема 5. Філософія Нового часу	6	1	2			3	6	1				5
Тема 6. Німецька класична філософія	7	2	2			3	6	1				5
Тема 7. Сучасна світова філософія	7	2	2			3	6	1				5
Тема 8. Філософія України	7	2	2			3	6	1				5
Разом за змістовим модулем 2.	40	10	12			18	36	6				30
Змістовий модуль 3. Теоретична філософія												
Тема 9. Філософський зміст проблеми буття	6	1	2			3	5					5
Тема 10. Свідомість: її походження і сутність	6	1	2			3	6	1				5
Тема 11. Діалектика та її альтернативи	7	2	2			3	6					6
Тема 12. Пізнання як предмет філософського аналізу	5	1	1			3	7	1				6
Тема 13. Методологія наукового пізнання	5	1	1			3	6					6
Разом за змістовим модулем 3.	29	6	8			15	30	2				28
Змістовий модуль 4. Соціальна філософія												
Тема 14. Суспільство як предмет філософського аналізу	5	1	1			3	6,5	0,5				6
Тема 15. Основні сфери життя суспільства	6	1	1			4	6,5	0,5				6
Разом за модулем 4.	11	2	2			7	13	1				12
Усього годин	90	20	24			46	90	10				80

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Вступ до філософії

Тема 1. Філософія, її коло проблем

Філософія та світогляд. Світогляд і світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Життєво-буденний та теоретичний світогляд. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд. Специфіка філософського світогляду, причини його виникнення. Місце філософії в системі культури. Філософія і наука. Основні теми філософських роздумів: світ і людина, сутність і зміст людського існування.

Тема 2. Предмет та функції філософії

Предмет філософії. Концепції походження філософії. Філософія як дослідження світоглядних проблем засобами раціонального мислення. Основне коло філософських питань. Основне питання філософії. Головні напрями у філософії. Проблема методу в філософії як теоретичне узагальнення прийомів і засобів пізнання та його історичного досвіду.

Функції філософії. Світоглядна, гносеологічна, методологічна, аксіологічна, евристична та ін. функції філософії. Соціальна спрямованість філософського знання. Сутність загальнолюдських цінностей у філософії. Людина як найвища цінність. Місце й роль філософії у сучасному суспільному житті.

Змістовий модуль 2. Історія філософії

Тема 3. Філософія Стародавнього світу

Зародження філософської думки. Економічні, соціальні, культурні передумови появи філософії у країнах Стародавнього світу.

Філософія Стародавньої Індії. Особливості філософії Стародавньої Індії. Ведична та епічна література про людину, її походження та існування. Основні релігійно-філософські вчення: джайнізм, чарвака-локаята, буддизм, йога та ін.

Стародавня Китайська філософія. Зародження філософії у Стародавньому Китаї. Особливості філософії Стародавнього Китаю. Основні філософські школи Стародавнього Китаю: конфуціанство, даосизм, моїзм, легізм та ін.

Антична філософія. Своєрідність філософії Стародавньої Греції: досократичного, класичного, елліністичного періодів античності. Вчення про буття (Мілетська школа). Вчення Геракліта Ефеського. Вчення про рух (Елейська школа). Софісти. Людина як міра усіх речей (Протагор). Самопізнання та належне існування (Сократ). Людина як мікрокосм, атомізм Демокрита. Платонізм та неоплатонізм. Становлення античної діалектики. Аристотель як систематизатор античної філософії. Елліністично-римська філософія.

Тема 4. Філософія Середньовіччя і доби Відродження

Особливості філософії Середньовіччя. Розвиток християнства у Західній Європі. Апологетика, патристика, схоластика. Суперечка про природу понять: реалізм і номіналізм. Вчення Томи Аквінського про єдність душі і тіла, про двоїстість істоти, про співвідношення релігії, філософії і науки.

Характерні риси філософії епохи Відродження. Гуманізм та антропоцентризм. Натурфілософія Відродження; пантеїзм; повернення до первісного розуміння сутності діалектики. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту (Джордано Бруно, Микола Кузанський).

Реформація, її ідеї (Томас Мюнцер, Мартин Лютер, Жан Кальвін).

Тема 5. Філософія Нового часу

Особливості розвитку філософії Нового часу. Наукові відкриття (Микола Коперник, Галілео Галілей, Ісаак Ньютон) та зміна суспільно-економічних відносин. Проблеми онтології та гносеології у філософії видатних мислителів Нового часу.

Філософія Френсіса Бекона і Томаса Гоббса. Проблема методу пізнання у філософії Френсіса Бекона, теоретичне обґрунтування емпіризму, досвідно-індуктивного методу. Критика схоластики. Механіцизм. Теорія абстрактно-ідеальної моделі суспільства.

Раціоналізм Нового часу: Рене Декарт, Бенедикт Спіноза, Готфрід Вільгельм Ляйбніц. Дуалізм Рене Декарта та його дедуктивний метод. Теорія вроджених ідей. Вчення про субстанцію. Монадологія Готфріда Вільгельма Ляйбніца.

Сенсуалістична філософія Джона Локка, Джорджа Берклі, Девіда Юма. Сенсуалістична теорія Джона Локка, вчення про первинні та вторинні якості. Заперечення вроджених ідей. Агностицизм.

Філософія Просвітництва. Проблема людини у філософії Просвітництва (Шарль Луї де Монтеск'є, Франсуа Вольтер, Жан Жак Руссо). Французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (Жюльєн Офре де Ламетрі, Клод Анріан Гельвецій, Поль Анрі Гольбах, Дені Дідро).

Тема 6. Німецька класична філософія

Місце і роль німецької класичної філософії в розвитку світової філософської думки. Загальні риси німецької класичної філософії та основні проблеми: науковість філософії, онтологія, гносеологія філософської антропології, філософія історії, філософія права і т. д.

Філософія Іммануїла Канта. Докритичний та критичний періоди у філософії Іммануїла Канта. Категоричний імператив.

Філософська система Йоганна Готліба Фіхте. Суб'єктивно-ідеалістична діалектика.

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, його філософська система та метод. Розробка діалектичного методу мислення і світорозуміння. Об'єктивний ідеалізм. Протиріччя між системою і методом. Абсолютна ідея (система категорій, що саморозвиваються). Діалектичний зміст абсолютної ідеї. Принципи і закони діалектики.

Антропологічний матеріалізм Людвіга Андреаса Фойєрбаха. Проблема людини та категорія «людська природа» у філософії Людвіга Андреаса Фойєрбаха. Критика гегелівського ідеалізму та релігії.

Тема 7. Сучасна світова філософія

Особливості сучасної філософської думки. Плюралізм течій сучасної філософії. Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії кінця XIX– початку XX ст. Захист і оновлення класичних філософських традицій.

Позитивізм: його сутність та еволюція. Сцієнтизм. Позитивізм Огюста Конта. Різновиди позитивізму: емпіріокритицизм (Ернст Мах, Ріхард Авенаріус), неопозитивізм, постпозитивізм (Карл Поппер, Томас Кун , Імре Лакатос, Пол Карл Фейєрабенд).

Екзистенціально-антропологічна філософія. Проблема раціонального та ірраціонального. Ірраціоналістичний і містичний підхід у філософському аналізі (Артур Шопенгауер, Фрідріх Вільгельм Ніцше, Вільгельм Дільтей). Філософські проблеми психоаналізу (Зігмунд Фройд, Карл Густав Юнг, Еріх Фромм, Альфред Адлер). «Екзистенціальна філософія» та її різновиди (Серен К'єркегор, Мартин Гайдеггер, Альбер Камю, Жан-Поль Сартр, Карл Ясперс). Життя і смерть, сенс існування, проблема свободи.

Релігійна філософія. Еволюція релігійної філософії XX ст.: традиціоналізм і спроба оновлення. Методи релігійного осмислення дійсності. Предмет і головне питання релігійної філософії. Сучасна нехристиянська релігійна філософія.

Неотомізм (Етьєн Анрі Жільсон, Жак Марітен та ін.). Персоналізм (Едгар Шеффілд Брайтмен , Еммануель Муньє та ін.). Католицький модернізм Тейяра де Шардена.

Російська релігійно-ідеалістична філософія. Філософія космізму Миколи Федорова. Метафізика Всеєдності (Вл. Соловйов, П.Флоренський, С. Франк, Л. Карсавін). «Філософія нової релігійної свідомості» (Л. Шестов, Н. Лосський, М. Бердяєв, Д. Мережковський, В. Розанов). Екзистенціалізм Л. Шестова як внутрішня криза релігійної філософії.

Тема 8. Філософія України

Зародження та особливості української філософської думки. Становлення й розвиток світогляду давніх слов'ян: давньо-слов'янська міфологія, запровадження християнства та філософська думка Київської Русі.

Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст.. Агіографія. Гуманістичні ідеї (Юрій Дрогобич, Павло Русин із Кросна, Лукаш із Нового міста. Станіслав Оріховський). Реформаційні ідеї в Україні. Українські полемісти (Мелетій Смотрицький, Іван Вишенський). Острозький культурно-освітній центр (Герасим Смотрицький та ін.). Братські школи. Філософія Києво-Могилянської академії (Петро Могила, Теофан Прокопович , Інокентій Гізель та ін.).

Філософія Григорія Сковороди. «Філософія серця». Теорія «Сродності праці».

Українська філософія XIX– початку XX ст.. Поширення ідей західноєвропейської (німецької) філософії (Йоган Шад, Петро Лодій, Орест Новицький, Сильвестр Гогоцький та ін.). «Філософія серця» Памфіла Юркевича. Український романтизм (Михайло Максимович, Микола Костомаров,

Пантелеймон Куліш та ін.). Філософські ідеї Тараса Шевченка. Соціально-філософські погляди Лесі Українки, Михайла Драгоманова, Івана Франка.

Новітня українська філософія. Філософія періоду відродження українського духовного життя (Володимир Винниченко, Михайло Грушевський, Василь Зеньківський та ін.) Філософія національної самобутності (Дмитро Донцов, В'ячеслав Липинський). Філософська спадщина Володимира Вернадського та Дмитра Чижевського. Шістдесятники (Павло Копнін, Володимир Шинкарук та ін.). Розробка філософських проблем у сучасній Україні. Філософські ідеї представників Закарпаття.

Змістовий модуль 3. Теоретична філософія

Тема 9. Філософський зміст проблеми буття

Філософський зміст категорії «буття». Співвідношення категорій «буття», «субстанція», «матерія». Характеристика буття як філософської категорії. Поняття буття, його історичний генезис. Основні форми буття. Буття речей, процесів і станів природи. Буття людини як фундаментальна проблема філософії. Суспільне та індивідуальне буття. Проблема єдності світу.

Філософський зміст категорії «матерія». Формування і розвиток науково-філософського поняття матерії. Філософське визначення категорії «матерія». Сучасна наука про складну систему організації матерії та її властивості.

Спосіб та форми існування матерії. Рух як спосіб існування матерії. Саморух – вияв внутрішньої активності матерії. Види руху. Простір і час як форми існування матерії.

Властивості простору і часу. Сучасні природничо-наукові теорії простору і часу і їх філософське значення.

Тема 10. Свідомість: її походження і сутність

Проблема свідомості в історії філософії. Матеріалізм, ідеалізм та дуалізм щодо розуміння природи свідомості.

Виникнення і генезис свідомості. Сучасні наукові уявлення на виникнення і розвиток свідомості. Генезис форм відображення на неорганічному, органічному та соціальному рівні розвитку матерії. Характер відображення. Передумови виникнення свідомості. Свідомість і мислення. Мислення і мова.

Сутність та структура свідомості. Рівнева структура свідомості: підсвідомість, усвідомлення, надсвідомість (інтуїція, осяяння, прозріння тощо), самосвідомість. Структура свідомості за компонентним складом: знання, пам'ять, норми, цінності, самосвідомість, воля, емоції і почуття. Структура свідомості за суб'єктним складом: індивідуальна, групова, етнічна, класова, масова, суспільна, загальнолюдська.

Творча активність свідомості та її основні функції. Творчий характер свідомості. Пізнавальна, акумулятивна, аксіологічна, творча, комунікативна та ін. Функції свідомості.

Тема 11. Діалектика та її альтернативи

Історичні форми і особливості діалектики. Зародження діалектики. Історичні форми діалектики: антична діалектика, діалектика середньовіччя, діалектика Нового часу, діалектика класичної німецької філософії, марксистська діалектика, сучасні західноєвропейські ірраціоналістичні концепції діалектики. Альтернативи діалектики.

Поняття діалектики, її основні принципи. Діалектика як один із методів філософії. Принципи розвитку і зв'язку, принцип конкретно-історичного підходу у вивченні явищ, принцип виявлення основної ланки у ланцюгу історичних подій, принцип єдності історичного і логічного, абстрактного і конкретного та ін.

Категорії діалектики. З історії вчення про категорії. Про співвідношення філософських категорій і понять спеціальних наук. Основні категорії діалектики: одиничне, особливе, загальне; зміст і форма; причина і наслідок; необхідність і випадковість; можливість і дійсність; система, елемент, структура.

Закони діалектики. Гносеологічна природа закону. Закон єдності і боротьби протилежностей. Закон взаємопереходу кількісних і якісних змін. Закон заперечення заперечення.

Тема 12. Пізнання як предмет філософського аналізу

Гносеологічна проблема в історії філософської думки. Пізнаваність світу і його законів в історії філософії. Агностицизм.

Поняття пізнання і його змістовні складові. Основні принципи теорії пізнання. Рівні та форми пізнання. Види пізнання. Процес пізнання та його елементи: суб'єкт пізнання, об'єкт пізнання, посередники пізнання (засоби пізнання як матеріального так і ідеального характеру).

Практика як специфічно людський спосіб освоєння світу. Поняття практики. Види практичної діяльності. Функції практики.

Проблеми істини у філософії. Об'єктивність істини. Абсолютна та відносна істина. Конкретність істини. Форми істини (буденна, наукова, моральна та ін.) Сучасні концепції істини (релятивізм і догматизм). Критерії істини.

Тема 13. Методологія наукового пізнання

Наука як вища форма раціонального пізнання. Поняття науки. Становлення і розвиток науки. Специфіка наукового пізнання. Етичні норми і цінності науки. Наукова картина світу.

Емпіричні методи наукового пізнання. Спостереження. Опис. Порівняння. Вимірювання. Експеримент.

Емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання. Абстрагування. Аналіз. Синтез. Індукція. Дедукція. Аналогія. Історичний і логічний методи пізнання. Моделювання.

Теоретичні методи наукового пізнання. Метод сходження від абстрактного до конкретного. Метод ідеалізації. Метод формалізації. Аксиоматичний і математичний методи.

Основні форми наукового пізнання. Емпіричний факт. Проблема. Ідея. Гіпотеза. Доказ гіпотези. Концепція. Теорія.

Змістовий модуль 4. Соціальна філософія і філософія людини

Тема 14. Суспільство як предмет філософського аналізу.

Поняття суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства: натуралістичні, соціальний дарвінізм, органічна школа, расово-антропологічні школи, ідеалістичні концепції, історико-матеріалістичні. Суспільні відносини. Сфери суспільного життя.

Суспільство і природа. Природа як об'єкт філософського аналізу. Географічне середовище та його роль у житті суспільства. Екологічні проблеми, засоби їх розв'язання. Народонаселення – передумова та суб'єкт історичного процесу.

Людина як предмет філософського аналізу. Проблема людини в філософії. Діяльність як основа людського буття. Структура людської діяльності. Антропосоціогенез. Єдність природного і соціального в людині. Проблема смерті та безсмертя людини у філософському світогляді. Сенс життя людини. Людина, індивід, індивідуальність, особистість.

Цінності та їх роль у житті людини та суспільства. Історичний розвиток філософських уявлень про цінності. Класифікація цінностей. Базові цінності людського життя. Цінності і сучасність.

Суспільний прогрес і глобальні проблеми сучасності. Концепція суспільного прогресу та його критерії. Сутність і перспективи науково-технічного прогресу. Глобальні проблеми сучасності.

Тема 15. Основні сфери життя суспільства.

Економічна сфера життя суспільства. Суспільне виробництво. Продуктивні сили. Виробничі відносини. Взаємозв'язок продуктивних сил та виробничих відносин. Сутність науково-технічної революції. Соціальні наслідки НТР.

Соціальна сфера життя суспільства. Соціальне життя суспільства. Структура суспільства. Класи. Страти. Сім'я. Етноси.

Політична сфера життя суспільства. Сутність, структура і функції політичної системи. Держава – базовий інститут політичної системи. Національна держава і громадянське суспільство. Політична свідомість і політична культура як елементи політичної системи.

Духовна сфера життя суспільства. Сутність духовного життя суспільства. Буденна і теоретична свідомість. Суспільна психологія й ідеологія. Суспільна свідомість та її основні форми (політика, право, мораль, релігія, наука, мистецтво, філософія). Особливості духовної культури суспільства.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ТЕМА 1. Філософія, її походження, проблематика та роль в суспільстві

1. Особливості виникнення філософського мислення та його ознаки.
2. Філософія та інші форми людського світогляду (міфологія, релігія).
3. Предмет філософії. Світоглядний характер філософії як гуманітарної науки.
4. Структура філософського знання.
5. Функціональне призначення філософії (для людини, нації, суспільства, людства).

Завдання для самостійної роботи

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння

Міфологія, світогляд, філософія, релігія, онтологія, гносеологія, аксіологія, філософська антропологія, естетика, етика, дискурсивне мислення, монізм, дуалізм.

Теми рефератів.

1. Філософія і світогляд. Світоглядний характер філософського знання.
2. Роль філософії в індивідуальному розвитку людини.
3. Філософія, релігія, мистецтво як форми людського освоєння світу.

Питання для самоконтролю

1. Які соціальні, економічні, духовні передумови виникнення філософського мислення?
2. Якими є ознаки філософського мислення?
3. Чим філософія відрізняється від міфології, релігії, науки, мистецтва?
4. Як змінювався предмет філософії?
5. Якою є структура філософського знання?

Рекомендована література

1. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. — К. : Либідь, 2001. — 406 с.
2. Білодід Ю.М. Філософія. Український світоглядний акцент: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. — К.: Кондор, 2006. — 356 с.
3. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання.— К.:Університет«Україна», 2007. — 196 с.
4. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. — 3-є вид. — К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. — 422 с.
5. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. — К.: Академвидав, 2008. — 280 с.
6. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. — Вид. 2., випр. і доп. — К.: Каравела, 2002. — 539 с.

7. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. — Вид. 2-ге, виправ., доп. — К.: Академвидав, 2008. — 592 с.
8. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). — Л.: Свічадо, 1997. — Т. 1: Антична і середньовічна філософія. — 456 с.
9. Татаркевич В. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). — Л.: Свічадо, 1997. — Т. 2: Філософія Нового Часу до 1830 року. — 352 с.
10. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт. кол. за ред. М.П. Гетьманчука. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. — 344 с.

ТЕМА 2. Антична філософія (4 год.)

1. Натурфілософські школи Стародавньої Греції. Мілетська школа.
2. Стихійна діалектика Геракліта.
3. Елейська школа. Парменід, Зенон.
4. Антропологічний поворот: Сократ і його внесок у філософію
5. Платон, Арістотель та їх внесок у розвиток філософії.
6. Причини занепаду античної думки і філософсько-етичні школи пізнього періоду (скептицизм, стоїцизм, епікуреїзм, неоплатонзм).

Завдання для самостійної роботи

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння

Архе, апейрон, апорія, атараксія, атом, космоцентризм, натурфілософія, ейдос, гілеморфізм, матерія, форма.

Теми рефератів

1. Піфагорійська школа.
2. Атомістичне вчення Демокріта.
3. Софістична філософія про людину.
4. Етичне вчення стоїків.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть представників Мілетської школи і охарактеризуйте їх погляди.
2. Що позначали терміном «архе»?
3. Якими були погляди на буття Парменіда?
4. Що доводив у своїх апоріях Зенон?
5. Що означає у Платона термін «ейдос»?
6. Що означає термін «гілеморфізм»?
7. Як і філософсько-етичні школи пізньої античності ви знаєте?

Рекомендована література

1. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. — К.: Либідь, 2001. — 406 с.

2. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. К.:Університет«Україна», 2007.— 196 с.
3. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. — 3-є вид. — К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. — 422 с.
4. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів:навч. посіб. — 5-те вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2008. — 347 с.
5. Пазенок В.С. Філософія: навч.посіб. — К.: Академвидав, 2008. — 280 с.
6. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. — Вид. 2., випр. і доп. — К.: Каравела, 2002. — 539 с.
7. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. — вид. 2-ге, виправ., доп. — К.: Академвидав, 2008. — 592 с.
8. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). — Л.: Свічадо,1997. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. — 456 с.
9. Татаркевич В. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). — Л.: Свічадо,1997.Т. 2:Філософія Нового Часу до 1830 року. — 352 с.
- 10.Філософія: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів МВС України /авт.кол.за ред.М.П. Гетьманчука. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. —344 с.

ТЕМА 3. Філософія Середньовіччя та доби Відродження.

1. Християнство як світоглядна основа західноєвропейського середньовіччя.
2. Патристика і апологетика на ранньому етапі середньовіччя. Представники.
3. Августин Блаженний. «Сповідь».
4. Проблема співвідношення віри і знання (розуму) у Богопізнанні. Симфонія віри і розуму Томи Аквінського.
5. Гуманізм і антропоцентризм доби Відродження.
6. Натурфілософські вчення Д. Бруно, Г. Галілея, М. Фічіно.

Завдання для самостійної роботи

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння

Теоцентризм, креаціонізм, патристика, апологетика, схоластика, містика, номіналізм, реалізм, антропоцентризм, гуманізм.

Теми рефератів

1. Проблема людини у християнському віровченні.
2. Особливості філософії Відродження.
3. Пантеїстичні концепції у філософії Відродження

Питання для самоконтролю

1. Порівняйте античний і середньовічний світогляди.

2. Яку роль виконувала філософія у духовному житті середньовіччя? 3. Назвіть вихідні ідеї патристики.
4. Як розглядали питання про співвідношення віри і знання провідні напрями середньовічної філософії? В чому ви бачите їх відмінність?
5. Кого з видатних представників середньовічної філософсько-теологічної думки ви знаєте? Охарактеризуйте їх погляди.

Рекомендована література

1. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. — К.: Либідь, 2001. — 406 с.
2. Білодід Ю.М. Філософія. Український світоглядний акцент: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. — К.: Кондор, 2006. — 356 с.
3. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. /Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. — К.: Університет «Україна», 2007. — 196 с.
4. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. — 3-є вид. — К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. — 422 с.
5. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. — 5-те вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2008. — 347 с.
6. Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. — Л.: Світ, 2001. — 318 с.
7. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. — К.: Академвидав, 2008. — 280 с.
8. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. — Вид. 2., випр. і доп. — К.: Каравела, 2002. — 539 с.
9. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. — вид. 2-ге, виправ., доп. — К.: Академвидав, 2008. — 592 с.
10. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). — Л.: Свічадо, 1997. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. — 456 с.
11. Татаркевич В. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). — Л.: Свічадо, 1997. Т. 2: Філософія Нового часу до 1830 року. — 352 с.
12. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт.кол.за ред.М.П. Гетьманчука. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. — 344 с.
13. Чорний І.П., Рошкулець Р.Г., Турко О.В. Історія філософії в Україні: навч. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. — Чернівці: Рута, 2003. — 136 с.

ТЕМА 4. Філософія Нового часу

1. Субстанційна парадигма Нового часу.
2. Проблема методу пізнання у філософії Френсіса Бекона.
3. Дуалізм Декарта. Субстанційне вчення Б. Спінози. Монадологія Г. Ляйбніца.
4. Суспільно-політична проблематика доби Просвітництва.

Завдання для самостійної роботи

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння

Емпіризм, раціоналізм, сенсуалізм, агностицизм, індукція, дедукція, субстанція, матерія, дух, природа, монада, права людини, суспільний договір.

Теми рефератів

1. Географічний детермінізм Ш.Л. Монтеск'є.
2. Суспільно-політичні погляди Вольтера.
3. Філософські погляди Гольбаха.
4. Філософські погляди Гельвеція.

Питання для самоконтролю

1. Що означає категорія «субстанція»? Хто з філософів вперше використав її?
2. У чому полягає сутність дуалістичного розуміння буття Декартом?
3. У чому сутність субстанційного вчення про буття Спінози? Ляйбніца?
4. Кому з філософів належить авторство твору під назвою «Левіафан»?
5. У чому сутність теорій суспільного договору?
6. Який світогляд називають механістичним?
7. Проблема пізнання у філософському вченні Т. Гоббса.
8. Блез Паскаль про людину.
9. Ламетрі про людину.
10. Ж.Ж. Руссо про рівність і свободу.

Рекомендована література

1. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. — К.: Либідь, 2001. — 406 с.
2. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. /Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини. «Україна». Інститут дистанційного навчання. — К.: Університет «Україна», 2007. — 196 с.
3. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. — 3-є вид. — К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. — 422 с.
4. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. — 5-те вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2008. — 347 с.
5. Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. — Л.: Світ, 2001. — 318 с.
6. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. — К.: Академвидав, 2008. — 280 с.
7. Петрушенко В.Л. Філософія: навч. посібник. — Львів: Новий світ, 2011. — 648 с.
8. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. — вид. 2-ге, виправ., доп. — К.: Академвидав, 2008. — 592 с. .
9. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). — Л.: Свічадо, 1997. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. — 456 с.
- 10.

Татаркевич В. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). – Л.: Свічадо, 1997. Т. 2: Філософія Нового часу до 1830 року. – 352 с. 11. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт.кол.за ред.М.П. Гетьманчука. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. —344 с. 12. Чорний І.П., Рошкулець Р.Г., Турко О.В. Історія філософії в Україні: навч. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. — Чернівці: Рута, 2003. — 136 с.

ТЕМА 5. Німецька філософія ХІХ ст.

1. Загальні риси німецької класичної філософії як системи.
2. І. Кант – засновник німецької класичної філософії.
3. Діалектика і абсолютний ідеалізм Гегеля.
4. Філософська система Йоганна Готліба Фіхте.
5. Соціальна філософія К. Маркса і Ф. Енгельса.

Завдання для самостійної роботи

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння

Трансцендентальна філософія, антиномії, абсолютний ідеалізм, тріада, діалектика, ірраціоналізм, філософія життя.

Теми рефератів

1. Філософські погляди Фіхте і Шеллінга.
2. Фейєрбах про людину.
3. Філософія життя та її представники.

Питання для самоконтролю

1. Що означає поняття «антиномія»? Хто з філософів використовував його?
2. Що означає категорія «діалектика»? Хто з філософів використовував його?
3. У чому полягає сутність абсолютного ідеалізму Гегеля?
4. Чому Фейєрбах називав вчення Гегеля «логізованою теологією»?

Рекомендована література

1. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. — К.: Либідь, 2001. — 406 с.
2. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. — К.: Університет «Україна», 2007. — 196 с.
3. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. — 3-є вид. — К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. — 422 с.
4. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. — 5-те вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2008. — 347 с.
5. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. — К.: Академвидав, 2008. — 280 с.

6. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. — Вид. 2., випр. і доп. — К.: Каравела, 2002. — 539 с.
7. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. — вид. 2-ге, виправ., доп. — К.: Академвидав, 2008. — 592 с.
8. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). — Л.: Свічадо, 1997. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. — 456 с.
9. Татаркевич В. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). — Л.: Свічадо, 1997. Т. 2: Філософія Нового часу до 1830 року. — 352 с.
10. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт. кол. за ред. М.П. Гетьманчука. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. — 344 с.

ТЕМА 6. Зарубіжна філософська думка ХХ ст.

1. Духовна атмосфера ХХ ст. і роль у ній філософії.
2. Роль науки. Саєнтичний напрям філософської думки. Нео і пост позитивізм. Аналітична і лінгвістична філософія.
3. Антропологічний напрям. Філософська антропологія. Екзистенціалізм.
4. Релігійно-філософський напрям. Християнський еволюціонізм.
5. Культурологічний напрям філософської думки.

Завдання для самостійної роботи

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння

Саєнтизм, принцип верифікації, філософська антропологія, екзистенціалізм, християнський еволюціонізм, архетип, волюнтаризм, воля, герменевтика, демаркація, дематеріалізація, інтенція, інтуїтивізм, ірраціоналізм, логічний позитивізм, модернізм, неопозитивізм, неотомізм, несвідоме, об'єктивація, операціоналізм, позитивізм, постмодернізм, прагматизм, психоаналіз, сенс життя, смерть, суб'єктивізм, феномен.

Теми рефератів

1. «Логічний атомізм» Людвіга Вітгенштейна.
2. «Буття і час» М. Гайдеггера.
3. «Людина і небуття» Ж.П. Сартра.
4. Людина бунтівна і людина абсурдна А. Камю.

Питання для самоконтролю

1. Яким був зв'язок філософії з наукою? Хто з філософів продовжив у ХХ ст. позитивізм О. Конта?
2. Який напрям узагальнює філософське вивчення людини?
3. Кого з представників екзистенціалізму ви знаєте?
4. У чому полягає сутність неотомізму?
5. Назвіть представників культурологічного напрямку і розкрийте погляди на культуру на початку ХХст.

Рекомендована література

1. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. — К.: Либідь, 2001. — 406 с.
2. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. — К.: Університет «Україна», 2007. — 196 с.
3. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. — 3-є вид. — К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. — 422 с.
4. Добрынина В.И., Грезнев В.С., Добрынин В.В., Бартоломей Козера, Лысенко Н.Н. Философия XX века: учеб.пособие / Центральный ин-т непрерывного образования общества «Знание» России. — М.: Знание, 1997. — 288 с.
5. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. — 5-те вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2008. — 347 с.
6. Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. — Л.: Світ, 2001. — 318 с.
7. Пазенок В.С. Філософія: навч.посіб. — К.: Академвидав, 2008. — 280 с.
8. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. — Вид. 2., випр. і доп. — К.: Каравела, 2002. — 539 с.
9. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. — вид. 2-ге, виправ., доп. — К.: Академвидав, 2008. — 592 с.
10. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). — Л.: Свічадо, 1997. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. — 456 с.
11. Татаркевич В. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). — Л.: Свічадо, 1997. Т. 2: Філософія Нового часу до 1830 року. — 352 с.
12. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт. кол. за ред.М.П. Гетьманчука. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. — 344 с.
13. Ярошовець В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму: підручник для студ. вищих навч. закл. — К.: Знання України, 2004. — 214 с.

ТЕМА 7. Українська філософська думка

1. Зародження та собливості української філософської думки.
2. Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст.
3. Києво-Могилянська академія та формування професійної філософії.
4. Філософські погляди Г. Сковороди (1722–1794).
5. Академічна філософія в Україні. Філософські погляди П. Юркевича.
6. Новітня українська філософія. Розробка філософських проблем у сучасній Україні.

Завдання для самостійної роботи

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Темати рефератів

1. Реформаційні ідеї в Україні.
2. Українські полемісти.
3. Острозький культурно-освітній центр.
4. Філософські ідеї у діяльності Кирило-Мефодіївського товариства.
5. Філософські ідеї у творчості Т. Шевченка.
6. Філософська думка української діаспори.

Питання для самоконтролю

1. Кого з професорів Києво-Могилянської академії ви знаєте? Які філософські курси читали вони?
2. Поясніть філософію серця Г. Сковороди.
3. Розкрийте погляди Г. Сковороди на нерівну рівність.
4. Що означає за Г. Сковородою споріднена праця і щастя?

Рекомендована література

1. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. — К.: Либідь, 2001. — 406 с.
2. Білодід Ю.М. Філософія. Український світоглядний акцент: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. — К.: Кондор, 2006. — 356 с.
3. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. — К.: Університет «Україна», 2007. — 196 с.
4. Возняк С.М., Голянич М.Ю., Москаленко Ю.М. Філософська думка України: імена та ідеї: навч.-метод. посіб. / Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. — 2. вид., доп. — Івано-Франківськ: Плай, 2003. — 135 с.
5. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. — 3-є вид. — К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. — 422 с.
6. Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії: підруч. для студ. вищ. навч. закл. — К.: Либідь, 2004. — 488 с.: іл.
7. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. — К.: Академвидав, 2008. — 280 с.
8. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. — Вид. 2-ге, випр. і доп. — К.: Каравела, 2002. — 539 с.
9. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. — вид. 2-ге, виправ., доп. — К.: Академвидав, 2008. — 592 с.
10. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: навч. посібник. — К.: Україна, 2001. — 509 с.
11. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт. кол. за ред. М.П. Гетьманчука. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. — 344 с.
12. Чорний І.П., Рошкулець Р.Г., Турко О.В. Історія філософії в Україні: навч. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. — Чернівці: Рута, 2003. — 136 с.

ТЕМА 8. Онтологія: філософські проблеми буття

1. Онтологія як вчення про буття.
2. Концепції буття в філософії.
3. Сфери буття світу.
4. Буття людини.
5. Сучасна наукова модель (картина) світу.

Завдання для самостійної роботи

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння

Онтологія, форми буття, світ, матерія, простір, рух, час.

Теми рефератів

1. Категорія буття в матеріалістичному та ідеалістичному трактуванні.
2. Буття і небуття. Небуття і ніщо.
3. Категорії «буття» і «реальність».
4. Онтологія християнської філософії.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні функції, що їх виконує поняття буття у філософії.
2. Як пов'язане поняття буття із людським способом самоутвердження в світі?
3. Яка послідовність категоріальних визначень буття в історії європейської філософії?
4. Назвіть відмінності між філософським та науковим розумінням буття.

Рекомендована література

1. Алексеев П.В., Панин А.В. Философия. – М.: Проспект, 1997. – 608 с. 2. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. — К.: Університет «Україна», 2007. — 196 с.
3. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. Посібник для студ. / Європейський ун-т. — 3-є вид. — К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. — 422 с.
4. Касьян В.І. Філософія: навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 120–164, 175.
5. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини: навч. посібник для студ. вузів / Міжнародний фонд «Відродження». – К.: Абрис, 1995. – 336 с.
6. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. — К.: Академвидав, 2008. — 280 с.
7. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. — Вид. 2-ге, випр. і доп. — К.: Каравела, 2002. — 539 с.
8. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. — вид. 2-ге, виправ., доп. — К.: Академвидав, 2008. — 592 с.
9. Табачковський В.Г., Булатов М.О., Хамітов Н.В., Андрос Є., Дондюк А. Філософія: світ людини. Курс лекцій: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. — К.: Либідь, 2003. — 432 с.

10. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт. кол. за ред. М.П. Гетьманчука. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. — 344 с.

ТЕМА 9. Гносеологія: філософська теорія пізнання

1. Пізнання як вид духовної діяльності людини.
2. Види, рівні та форми пізнання.
3. Істина як кінцевий результат пізнання. Концепції істини.
4. Наукове пізнання: рівні, форми і методи пізнання.

Завдання для самостійної роботи

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння

Гносеологічний оптимізм, скептицизм, агностицизм, релятивізм, догматизм, нормативізм, прагматизм.

Теми рефератів

1. Основні принципи сучасної гносеології
2. Якими є основні гносеологічні підходи до пізнання?
3. Назвіть суб'єкт і об'єкт пізнання.
4. Дайте визначення істини. Які концепції істини ви знаєте?
5. У чому полягає специфіка наукового пізнання?

Питання для самоконтролю

1. Якими є види пізнання?
2. Охарактеризуйте форми чуттєвого пізнання.
3. Охарактеризуйте форми раціонального пізнання.
4. Якими є загальні методи пізнання?
5. Якою є специфіка наукового пізнання?

Рекомендована література

1. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. — К.: Університет «Україна», 2007. — 196 с.
2. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. — 3-є вид. — К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. — 422 с.
3. Липский Б.И., Гусев С.С., Шилков Ю.М., Марков Б.В., Тульчинский Г.Л. Основы теории познания: учеб. пособие / Санкт-Петербургский гос. ун-т / Б.И. Липский (ред.). — СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 2000. — 336 с.
4. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. — К.: Академвидав, 2008. — 280 с. 5. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. — Вид. 2-ге, випр. і доп. — К.: Каравела, 2002. — 539 с.
6. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. — вид. 2-ге, виправ., доп. — К.: Академвидав, 2008. — 592 с.

7. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт. кол. за ред. М.П. Гетьманчука. — Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. — 344 с.
8. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. — 6-те вид., випр. і доп. — К.: Вікар, 2006 — 517 с.

ТЕМА 10. Основні проблеми соціальної філософії (4 год.)

1. Суспільство як предмет філософського пізнання.
2. Економічна сфера життя суспільства.
3. Соціальна сфера життя суспільства.
4. Політична сфера життя суспільства.
5. Духовна сфера життя суспільства.
6. Суспільний прогрес і глобальні проблеми сучасності.

Завдання для самостійної роботи

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння

Виробництво, виробничі відносини, громадянське суспільство, ідеологія, клас, людство, людська праця, мистецтво, мораль, народність, нація, плем'я, релігія, рід, сім'я, соціальна спільнота, соціальна стратифікація, страта, суспільні відносини, суспільно-економічна формація, форми суспільної свідомості, соціальна стратифікація, суспільні відносини, суспільно-економічна формація, цивілізація.

Теми рефератів

1. Поняття «суспільство» у філософській традиції.
2. Взаємозв'язок індивідуальної та суспільної свідомості.
3. Підходи до історичного процесу в історії філософії.
4. Глобальні проблеми сучасності: філософський аналіз.
5. Діалектика діяльності і потреб, виробництва і споживання.
6. Категорії «практика» і «праця»: що суспільного і в чому різниця?
7. Цінності і сенс життя.
8. Прогрес суспільства і його критерії.
9. Рушійні сили та суб'єкти історичного розвитку.

Питання для самоконтролю

1. Як розглядалось питання про проблематичність людського буття в історії філософської думки?
2. Які концепції походження людини ви знаєте?
3. Як пояснював соціологію людського буття М. Бубер у своїй роботі «Я і Ти»?
4. Які ознаки особистості?

Рекомендована література

1. Алексеева Т.А. Политическая философия. От концепций к теориям: учеб. пособие / Московский гос. ин-т международных отношений (Университет); МИД России. — М.: РОССПЭН, 2007. — 398 с.
2. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія: курс лекцій. — 2-ге вид., випр. й доп. — К.: Генеза, 1996. — 368 с.
3. Андрущенко В.П. Історія соціальної філософії: (Західноєвропейський контекст): підручник для студ. вищих навч. закл. / Національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Інститут вищої освіти АПН України. — К.: Тандем, 2000. — 406 с.
4. Апресян Р.Г., Барулин В.С., Борзенков В.Г., Гаранина О.Д., Гиренок Ф.И. Философская антропология: учеб.пособие / С.А. Лебедев (ред.). — М.: ИКЦ «Академкнига», 2005. — 423 с.
5. Арістотель. Політика /Арістотель; пер. з давньогрецької О. Кислюк.— 2-ге вид.— К.: Основи, 2003. — 239 с.
6. Афанасенко В.С., Горлач М.І., Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищої шк. — Х.: Прапор, 2007. — 687 с.
7. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. /Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. — К.: Університет «Україна», 2007. — 196 с.
8. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. — 3-є вид. — К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. — 422 с.
9. Нестеренко В.Г.Вступ до філософії: онтологія людини: навч. посібник для студ. вузів / Міжнародний фонд «Відродження». — К.: Абрис, 1995. — 336 с.
10. Пазенок В.С. Філософія: навч.посіб. — К.: Академвидав, 2008. — 280 с.
11. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. — вид. 2- ге, виправ., доп. — К.: Академвидав, 2008. — 592 с.
12. Табачковський В.Г., Булатов М.О., Хамітов Н.В., Андрос Є., Дондюк А. Філософія: світ людини. Курс лекцій: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. — К.: Либідь, 2003. — 432 с.
13. Філософія. Світ людини: курс лекцій / Інститут філософії НАН України; Антропологічне відділення Українського філософського фонду. — К.: Стило, 1999. — 310 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Час, відведений для самостійної роботи студента, становить 46 годин і в навчальну та індивідуальну роботу викладача не обліковується. Зміст самостійної роботи з предмету «Філософія» визначається типовою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Самостійна робота поділяється на аудиторну і позааудиторну.

Аудиторна самостійна робота реалізується під час читання лекцій і семінарських занять, проведення консультацій та ін.

Самостійна робота студентів над навчальним матеріалом програми курсу, що не виноситься на розгляд під час лекційних і семінарських занять (*позааудиторна самостійна робота*), має на меті сформувані вміння самостійно працювати над рекомендованою літературою та відповідати на поставлені в аудиторіях питання.

До основних видів позааудиторної самостійної роботи студентів належить виконання двох видів робіт:

- 1) підготовка рефератів із заданих тем;
- 2) розробка електронних презентацій з обраної тематики.

Орієнтовний перелік тем для розробки електронних презентацій та написання рефератів

№ з/п	Тема	Завдання
Тема 1. Філософія, її походження, проблематика і роль у суспільстві		
1	Світогляд як духовно-практичний феномен	підготувати реферат
2	Наука, мистецтво, філософія і релігія як способи осягнення світу	підготувати презентацію
3	Структура філософського знання	підготувати презентацію
4	Функції, що їх виконує філософія у суспільстві	підготувати реферат
Тема 2. Антична філософія		
5	Періодизація розвитку античної філософії та характеристика її основних досягнень	підготувати презентацію
6	Апорії Зенона	підготувати реферат
7	Вчення Платона про ідеальну державу	підготувати реферат
8	Епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм, неоплатонізм	підготувати презентацію
Тема 3. Філософська думка середньовіччя і доби Відродження		
9	Філософія і теологія у західноєвропейському середньовіччі	підготувати презентацію
10	Титани Відродження	підготувати реферат

Тема 5. Німецька філософія XIX ст.		
12	Філософія Шопенгауера	підготувати реферат
13	Релігійний екзистенціалізм С. К'єркегора	підготувати реферат
Тема 6. Зарубіжна філософська думка XX ст.		
14	Філософія і наука: саєнтичний напрям	підготувати реферат
15	Культурологічний напрям	підготувати презентацію
Тема 7. Українська філософська думка		
16	Академічна філософія в Україні	підготувати презентацію
17	Філософська думка української діаспори	підготувати реферат
Тема 8. Онтологія: філософські проблеми буття		
18	Буття і небуття	підготувати реферат
19	Буття духовного як філософська проблема	підготувати реферат
Тема 9. Гносеологія: філософська теорія пізнання		
20	Наукове пізнання та його форми	підготувати реферат
Тема 10. Філософія людини		
21	Людина і суспільство	підготувати презентацію
22	Філософія особистості	підготувати реферат
23	Суспільство і природа. Екологічні проблеми сучасності	підготувати презентацію

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Методика модульного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Філософія» включає проведення двох контрольних робіт та підсумкового контролю у формі іспиту.

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Філософія» передбачає 5 варіантів завдань з переліку теоретичних питань та тестових завдань. Кожен варіант складається викладачем вибірково з нижченаведених переліків теоретичних та тестових завдань.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

ДЛЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ № 1

1. Поняття світогляду, його специфіка та структура.
2. Історичні типи світогляду: міф, релігія, філософія.
3. Філософія як особлива форма суспільної свідомості. Предмет філософії.
4. Основні функції філософії.
5. Співвідношення філософії науки і релігії.
6. Проблема основного питання філософії. Форми його постановки і вирішення.
7. Структура та функції філософського знання
8. Діалектичний і метафізичний способи мислення: загальна характеристика.
9. Основні філософські школи Стародавньої Індії.
10. Філософія Стародавнього Китаю.
11. Формування давньогрецької філософії та її особливості.
10. Класичний період розвитку античної філософії.

11. Філософія еллінізму і Давнього Риму.
12. Особливості філософії Середньовіччя.
13. Філософські джерела християнської апологетики.
14. Патристика: вчення Августина Блаженного.
15. Схоластика: реалізм, номіналізм, концептуалізм у схоластичній філософії. Філософія Томи Аквінського, проблема віри і розуму.
16. Філософська думка середньовічного арабського Сходу: Аль Фарабі, Ібн Сіна (Авіцена), Ібн Рушд (Авероес).
17. Характерні риси філософії епохи Відродження.
18. Антропоцентризм та гуманізм епохи Відродження.
19. Натурфілософія і пантеїзм.
20. Соціально-політичні концепції доби Відродження (Н. Макіавеллі, Ж. Боден, Г. Гроцій, Т. Мор, Т. Кампанелла).
21. Особливості розвитку філософії Нового часу.
22. Філософія Ф. Бекона і Т. Гоббса.
23. Раціоналізм Нового часу: Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц.
24. Сенсуалістична філософія Дж. Локка, Дж. Берклі і Д. Юма.
25. Філософія просвітництва.
26. Місце і роль німецької класичної філософії у розвитку світової філософської думки.
27. Філософські та соціально-етичні погляди І. Канта.
28. Суб'єктивний ідеалізм (Й. Фіхте).
29. Об'єктивний ідеалізм і діалектика Г. Гегеля.
30. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
31. Філософія марксизму.
33. Особливості сучасної філософської думки.
34. Позитивізм: його сутність та еволюція.
35. Екзистенціально-антропологічна філософія.
36. Релігійна філософія.
37. Російська релігійно-ідеалістична філософія.
38. Зародження та особливості української філософської думки.
39. Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст.
40. Філософія Григорія Сковороди.
41. Українська філософія XIX–початку XX ст.
42. Новітня українська філософія.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ № 2

1. Філософський зміст категорії «буття».
2. Філософський зміст категорії «матерія».
3. Спосіб та форми існування матерії.
4. Проблема співвідношення духу (свідомості) та матерії.
5. Проблема свідомості в історії філософії.
6. Виникнення і генезис свідомості.
7. Сутність та структура свідомості.

8. Структура та форми суспільної свідомості.
9. Історичні форми і особливості діалектики.
10. Поняття діалектики, її основні принципи.
11. Альтернативи діалектики.
12. Гносеологічна проблема в історії філософської думки.
13. Єдність чуттєвого і раціонального пізнання.
14. Проблеми істини у філософії.
15. Емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання.
16. Основні форми наукового пізнання.
17. Суспільство як предмет філософського пізнання.
18. Суспільство і природа.
19. Людина як предмет філософського аналізу.
20. Економічна сфера життя суспільства.
21. Соціальна сфера життя суспільства.
22. Політична сфера життя суспільства.
23. Духовна сфера життя суспільства.
24. Цінності та їх роль у житті людини та суспільства.
25. Суспільний прогрес і глобальні проблеми сучасності.
26. Людина. Індивід. Індивідуальність. Особа. Особистість.
27. Соціальна структура суспільства. Теорія соціальної стратифікації та мобільності.
28. Природні умови в житті суспільства. «Географічний детермінізм», «геополітика».
29. Суспільне виробництво як соціально-філософська категорія.
30. Науково-технічна революція: сутність, закономірності та соціальні наслідки.
31. Екологічні проблеми сучасної цивілізації.
32. Соціально-філософський аспект держави, форм правління, державного устрою, політичних режимів.
33. Громадянське суспільство і правова держава: філософський зміст понять.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ (іспит)

1. Поняття світогляду, його специфіка та структура.
2. Історичні типи світогляду: міф, релігія, філософія.
3. Філософія як особлива форма суспільної свідомості. Предмет філософії.
4. Основні функції філософії.
5. Співвідношення філософії, науки і релігії.
6. Проблема основного питання філософії. Форми його постановки і вирішення.
7. Структура та функції філософського знання.
8. Діалектичний і метафізичний способи мислення: загальна характеристика.
9. Основні філософські школи Стародавньої Індії.
10. Філософія Стародавнього Китаю
11. Давньогрецька натурфілософія: основні школи і проблеми.

12. Атомістичний матеріалізм Демокріта.
13. Діалектика Геракліта.
14. Сократ, його місце в історії світової філософії.
15. Філософія та соціально-політичні погляди Платона.
16. Філософія Аристотеля.
17. Основні напрями філософії елінізму: епікуреїзм, скептицизм, стоїцизм.
18. Особливості філософії Середньовіччя.
19. Філософські джерела християнської апологетики.
20. Патристика: вчення Августина Блаженного.
21. Схоластика: реалізм, номіналізм, концептуалізм у схоластичній філософії. Філософія Томи Аквінського, проблема віри і розуму.
22. Характерні риси філософії епохи Відродження.
23. Натурфілософія і пантеїзм епохи Відродження.
24. Соціально-політичні концепції доби Відродження (Н. Макіавеллі, Ж. Боден, Г. Гроцій, Т. Мор, Т. Кампанелла).
25. Особливості розвитку філософії Нового часу.
26. Філософія Ф. Бекона і Т. Гоббса.
27. Раціоналізм Нового часу: Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц.
28. Сенсуалістична філософія Дж. Локка, Дж. Берклі і Д. Юма.
29. Філософія Просвітництва.
30. Місце і роль німецької класичної філософії у розвитку світової філософської думки.
31. Філософські та соціально-етичні погляди І. Канта.
32. Суб'єктивний ідеалізм Й. Фіхте.
33. Об'єктивний ідеалізм і діалектика Г. Гегеля.
34. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
35. Філософія марксизму.
36. Особливості сучасної філософської думки.
37. Екзистенціально-антропологічна філософія.
38. Релігійна філософія.
39. Російська релігійно-ідеалістична філософія.
40. Зародження та особливості української філософської думки.
41. Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст.
42. Філософія Григорія Сковороди.
43. Філософія Памфіла Юркевича.
44. Українська філософія XIX–початку XX ст.
45. Новітня українська філософія.
46. Філософський зміст категорії «буття».
47. Філософський зміст категорії «матерія».
48. Спосіб та форми існування матерії.
49. Проблема співвідношення духу (свідомості) та матерії.
50. Проблема свідомості в історії філософії.
51. Виникнення і генезис свідомості.
52. Сутність та структура свідомості.
53. Творча активність свідомості та її основні функції.

54. Суспільна та індивідуальна свідомість, їх діалектичний взаємозв'язок.
55. Структура та форми суспільної свідомості.
56. Історичні форми і особливості діалектики.
57. Поняття діалектики, її основні принципи.
58. Альтернативи діалектики.
59. Категорії як загальні форми відображення буття, його пізнання і перетворення.
60. Основні закони діалектики, їх світоглядне та методологічне значення.
61. Гносеологічна проблема в історії філософської думки.
62. Поняття пізнання і його змістовні складові.
63. Єдність чуттєвого і раціонального пізнання.
64. Практика як специфічно людський спосіб освоєння світу.
65. Проблеми істини у філософії.
66. Наука як вища форма раціонального пізнання.
67. Емпіричні методи наукового пізнання.
68. Емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання.
69. Теоретичні методи наукового пізнання.
70. Основні форми наукового пізнання.
71. Суспільство як предмет філософського пізнання.
72. Суспільство і природа.
73. Людина як предмет філософського аналізу.
74. Економічна сфера життя суспільства.
75. Соціальна сфера життя суспільства.
76. Політична сфера життя суспільства.
77. Духовна сфера життя суспільства.
78. Цінності та їх роль у житті людини та суспільства.
79. Суспільний прогрес і глобальні проблеми сучасності.
80. Людина. Індивід. Індивідуальність. Особа. Особистість.
81. Історичні спільності людей. Їх історичний генезис (сім'я, рід, плем'я, народність, нація).
82. Соціальна структура суспільства. Теорія соціальної стратифікації та мобільності.
83. Природні умови в житті суспільства. «Географічний детермінізм», «геополітика».
84. Суспільне виробництво як соціально-філософська категорія.
85. Науково-технічна революція: сутність, закономірності та соціальні наслідки.
86. Екологічні проблеми сучасної цивілізації.
87. Соціально-філософський аспект держави, форм правління, державного устрою, політичних режимів.
88. Громадянське суспільство і правова держава: філософський зміст понять.
89. Періодизація історії. Формаційний та цивілізаційний підходи до розгляду історії.
90. Культура як предмет філософського осмислення.

ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Модуль 1.

1. Система найзагальніших знань, цінностей, переконань, практичних настанов, які регулюють ставлення людини до світу називається:

- А) світогляд;
- Б) апологія;
- В) онтологія;
- Г) гносеологія.

2. У чому сутність філософського світогляду:

- А) теоретична форма світогляду, що відображає світ у поняттях і обумовлених знаннях;
- Б) синкретична форма світогляду, що відображає світ в чуттєво-наочному образі;
- В) форма світогляду, що ділить світ на надприродний і земний, і ставить земний світ у залежність від надприродного;
- Г) синкретична форма світогляду, що відображає світ в художньому образі.

3. У чому сутність міфологічного світогляду?

- А) теоретична форма світогляду, що відображає світ у поняттях і обумовлених знаннях;
- Б) синкретична форма світогляду, що відображає світ в чуттєво-наочному образі;
- В) форма світогляду, що ділить світ на надприродний і земний, і ставить земний світ у залежність від надприродного;
- Г) форма світогляду, що відображає світ в емпіричному знанні.

4. До функцій філософії не слід відносити:

- А) пізнавальну;
- Б) світоглядну;
- В) ціннісно-орієнтаційну;
- Г) догматичну.

5. Під онтологією слід розуміти:

- А) розділ філософії, що досліджує цінності;
- Б) розділ філософії, що досліджує сутність людини;
- В) розділ філософії, що досліджує сутність буття світу;
- Г) розділ філософії, що досліджує сутність пізнання.

6. Теорія пізнання – це:

- А) аксіологія;
- Б) онтологія;
- В) гносеологія;
- Г) теологія.

7. Філософія Античності за своїм характером – це:

- А) космоцентрізм;
- Б) геоцентрізм;
- В) антропоцентрізм;
- Г) деїзм.

8. Яке питання було головним у ранній грецькій філософії?

- А) хто створив світ?
- Б) з чого все?
- В) у чому суть людини?
- Г) що таке матерія?

9. Кому належить вислів: «Не можна двічі увійти до однієї і тієї ж річки»

- А) Фалесу;
- Б) Геракліту;
- В) Парменіду;
- Г) Сократу.

10. Хто висунув тезу про тотожність мислення і буття в старогрецькій філософії?

- А) Парменід;
- Б) Сократ;
- В) Платон;
- Г) Аристотель.

11. Протистояння між Сократом та софістами відбулось внаслідок того, що:

- А) софісти були послідовниками Аристотеля, а Сократ – Платона; Б) софісти спрямовували зусилля на дослідження космосу, а Сократ – на дослідження людини;
- В) софісти сповідували принцип релятивізму, а Сократ наполягав на тому, що справжнє знання повинно бути незмінним;
- Г) софісти пропагували аморалізм, а Сократ намагався прищеплювати добродішність.

12. Наполягання на тому, що справжнє знання є основою правильних моральних вчинків було характерним для:

- А) Сократа;
- Б) Сенеки;
- В) Демокріта;
- Г) Геракліта.

13. Сократ основну увагу у своїх міркуваннях приділяв:

- А) космосу та законам його розвитку;
- Б) людині та внутрішнім чинникам її дій;
- В) співвідношенню світу ідей та світу речей;
- Г) політичному устрою держави.

14. Яким поняттям Платон позначив вічне, єдине, незмінне і досяжне розумом:

- А) ідея;
- Б) логос;
- В) космос;
- Г) апейрон.

15. Співвідношення філософії Платона та філософії Аристотеля можна передати так:

- А) між ними немає нічого спільного;
- Б) філософія Платона базується на деяких ідеях Аристотеля; В) філософія Аристотеля базується на вихідних ідеях Платона, але міняє спрямування філософського пізнання;
- Г) Аристотель запровадив екзистенціально-містичний, а Платон – науково аналітичний тип філософського мислення;

16. За що Аристотель критикує теорію ідей Платона:

- А) за приписування ідеям самостійного існування, за подвоєння світу; Б) за діалектичний підхід при розгляді ідей;
- В) за раціоналізм у розумінні сутності ідей;

Г) за матеріалістичний розгляд тілесності речей.

17. Нова якість людини, відкрита християнами, – це:

- А) розум;
- Б) дух;
- В) тіло;
- Г) душа.

18. Схоластика — це:

- А) напрям у античній філософії;
- Б) напрям філософії Нового часу;
- В) «шкільна» філософія;
- Г) заперечення ролі філософії.

19. Хто із середньовічних філософів привів п'ять природних доказів буття бога?

- А) Т. Аквінський;
- Б) І. Дамаскін;
- В) Ібн Рушд;
- Г) А. Великий.

20. Хто із середньовічних філософів був засновником томізму?

- А) Т. Аквінський;
- Б) І. Дамаскін;
- В) Ібн Рушд;
- Г) А. Великий.

21. Як називається принцип виправдання Бога за існування зла у світі?

- А) детермінізм;
- Б) монізм;
- В) теодицея;
- Г) боговтілення.

22. Філософське вчення, згідно з яким Бог ототожнюється з природою – це:

- А) креаціонізм;
- Б) пантеїзм;
- В) політеїзм;
- Г) теїзм.

23. Сукупність поглядів, що виражають пошану до гідності людської особи і турботу про гідне людське існування:

- А) ідеалізм;
- Б) волюнтаризм;
- В) гуманізм;
- Г) матеріалізм.

24. Що характерно для філософії епохи Відродження?

- А) волюнтаризм;
- Б) теїзм;
- В) пантеїзм;
- Г) політеїзм.

25. Кому належать слова: «Знання – сила»?

- А) Ф. Бекону;
- Б) Р. Декарту;
- В) Б. Спінозі;

Г) І. Канту.

26. Основоположником якого напрямку в гносеології був Ф. Бекон?

- А) раціоналізму;
- Б) сенсуалізму;
- В) емпіризму;
- Г) агностицизму.

27. Кому належить теза: «Без суб'єкта немає об'єкта. Існувати, означає бути сприйнятим»?

- А) Дж. Локку;
- Б) Дж. Берклі;
- В) Д. Юму;
- Г) Р. Декарту.

28. Як слід розуміти принцип радикального сумніву Р. Декарта?

- А) як прояв скептицизму;
- Б) як методологічний принцип;
- В) як недовіру до розуму;
- Г) як прояв релятивізму.

29. Кому з названих філософів належать слова: «Я мислю, отже я існую»?

- А) Ф. Бекону;
- Б) Дж. Берклі;
- В) Р. Декарту;
- Г) Дж. Локку.

30. Кому належать твори «Новий Органон» і «Нова Атлантида»?

- А) Б. Спінозі;
- Б) Ф. Бекону;
- В) Р. Декарту;
- Г) Дж. Локку.

31. Положення, сформульоване Дж. Локком: «немає нічого в думці, чого раніше б не було у відчутті» – це кредо:

- А) раціоналізму;
- Б) емпіризму;
- В) сенсуалізму;
- Г) дуалізму.

32. Хто є основоположником німецької класичної філософії?

- А). І. Кант;
- Б). Р. Декарт;
- В). Л. Фейербах;
- Г) К. Маркс.

33. У чому полягає коперніканський переворот І. Канта?

- А) у створенні гіпотези про виникнення сонячної системи;
- Б) у положенні, що предмети повинні погоджуватися з пізнавальними здібностями суб'єкта;
- В) у вченні про антиномії людського розуму;
- Г) у вченні про категоричний імператив.

34. Початковий принцип філософії Гегеля:

- А) тотожність мислення і буття;
- Б) радикального сумніву;

- В) непізнаваності миру;
- Г) скептицизму.

35. Агностицизм – це:

- А) визнання ідеї за первинне;
- Б) вчення про тотожність мислення і буття;
- В) принцип радикального сумніву;
- Г) непізнаваність буття.

36. Хто є автором «Критики чистого розуму»?

- А) Р. Декарт;
- Б) І. Кант;
- В) Г. Гегель;
- Г) Ф. Бекон.

37. Діалектика – це:

- А) теорія розвитку;
- Б) вчення про людину;
- В) вчення про сутність буття;
- Г) теорія пізнання.

38. Хто є засновником української класичної філософії?

- А) Феофан Прокопович;
- Б) Григорій Сковорода;
- В) Памфіл Юркевич;
- Г) Пантелеймон Куліш.

39. Які основні риси притаманні українському світоглядному менталітету?

- А) пантеїзм;
- Б) раціоналізм;
- В) прагматизм;
- Г) кордоцентризм.

40. Учення про «дві натури й три світи» розробив:

- А) С. Яворський;
- Б) Г. Сковорода;
- В) І. Гізель;
- Г) П. Юркевич.

Модуль 2.

1. До якого філософського напрямку належить наступне вирішення основного питання філософії: «Об'єктивний світ і його закони є визначальним початком у відношенні до думок людей, наукових теорій»?

- А) об'єктивний ідеалізм;
- Б) суб'єктивний ідеалізм;
- В) дуалізм;
- Г) матеріалізм.

2. Ідеалізм – це:

- А) прагнення обґрунтувати значення ідеалів життя, прагнення людини до досконалості;
- Б) визнання ідей, свідомості за первинне, що визначає все матеріальне; В) твердження, що ідеї, думки існують реально;

Г) ілюзорні, далекі від життя міркування, спроба забути про «прозу» життя і т.п.

3. Матеріалізм – це:

А) визнання того, що увесь світ, всі тіла і предмети складаються з однакових часток (атомів, електронів і т.п.);

Б) принцип життя, що полягає у визнанні примата матеріальних благ для життя людини;

В) філософський напрям, що затверджує первинність природи, матерії і вторинність свідомості;

Г) практично здоровий погляд на речі, відмова від ілюзорних, далеких від життя міркувань.

4. Хто сформулював принципи матеріалістичної діалектики?

А) Платон;

Б) Н. Кузанський;

В) Г. Гегель;

Г) К. Маркс.

5. Що є джерелом розвитку з позиції діалектики?

А) людина;

Б) Бог;

В) зовнішня сила;

Г) внутрішнє протиріччя об'єкта.

6. До законів матеріалістичної діалектики відноситься:

А) закон тотожності;

Б) закон піднесення потреб;

В) закон виключеного третього;

Г) закон єдності і боротьби протилежностей.

7. Стрижнем соціальної філософії К. Маркса є концепція:

А) волі до влади;

Б) базису і надбудови;

В) природного права;

Г) позитивного права.

8. Датський філософ С. К'єркегор:

А) був послідовником А. Шопенгауера в дослідженні засад людського відношення до світу;

Б) був послідовником Г. Гегеля в пропаганді діалектичного мислення;

В) вважав людське внутрішнє переживання життя єдиним предметом філософії;

Г) вважав, що людину слід вивчати з допомогою науки.

9. Поняття екзистенції було вперше запроваджене в якості характеристики особливостей людського буття:

А) І. Кантом;

Б) А. Шопенгауером;

В) С. К'єркегором;

Г) О. Контом.

10. Який напрям був розвинений у філософії А. Шопенгауера:

А) історичний матеріалізм;

Б) волонтаризм;

В) неопозитивізм;

Г) раціоналізм.

11. «Світ як воля та уявлення» – це твір:

- А) Ф. Ніцше;
- Б) І. Канта;
- В) А. Шопенгауера;
- Г) Г. Гегеля.

12. У чому полягає песимізм А. Шопенгауера:

- А) наш світ є найкращим зі всіх світів;
- Б) наш світ розвивається від нижчих ступенів до вищих;
- В) наш світ є найгірший зі всіх можливих світів;
- Г) наш світ є розумний і впорядкований.

13. Які з перерахованих цінностей вітає Ніцше?

- А) милосердя і співчуття;
- Б) силу і мужність;
- В) терпіння і терпимість;
- Г) любов до ближнього.

14. Філософію Ф. Ніцше відносять до такого напрямку, як:

- А) раціоналізм;
- Б) позитивізм;
- В) волюнтаризм;
- Г) прагматизм.

15. Який напрям був розвинений у філософії О. Конта:

- А) аналітична філософія;
- Б) прагматизм;
- В) позитивізм;
- Г) раціоналізм.

16. Кому належить твір «Так говорив Заратустра»?

- А) А. Шопенгауеру;
- Б) Ф. Ніцше;
- В) М. Хайдеггеру;
- Г) Ж.П. Сартру.

17. Поняття «воля до влади» ввів:

- А) Шопенгауер;
- Б) К'єркегор;
- В) Ніцше;
- Г) Маркс.

18. Яка із форм буття є найретельнішим предметом уваги екзистенціальної філософії:

- А) буття суспільства;
- Б) буття природи;
- В) індивідуальне (персональне) буття людини;
- Г) буття культури.

19. Джерелом творчої активності людини З. Фройд вважав трансформацію сексуальної енергії, і позначив цей процес поняттям:

- А) метаморфізація;
- Б) сублімація;
- В) персоналізація;
- Г) соціалізація.

20. У чому суть ірраціоналізму:

- А) напрям у філософії, що робить основою світорозуміння розум;
- Б) напрям у філософії, що робить основою розуміння світу щось недосяжне для розуму;
- В) напрям у філософії, що вважає, що світ можна зрозуміти досвідним шляхом;
- Г) напрям у філософії, що вважає, що світ можна пізнати в синтезі досвіду і розуму.

21. Який філософський напрям розвивався у поглядах Ж.П. Сартра:

- А) екзистенціалізм;
- Б) раціоналізм;
- В) скептицизм;
- Г) постмодернізм.

22. Екзистенційність — це визначальна риса української філософської думки, яка полягає в:

- А) зосередженні уваги на людині, осмисленні її сутності, призначення у світі;
- Б) спрямуванні не на об'єктивну, одну для всіх, істину, а на «правду» як сенс і мету власного життя;
- В) тісному зв'язку з православним християнством протягом всіх етапів її історії;
- Г) осягненні людиною навколишнього світу й самої себе не стільки мисленням («головою»), скільки «серцем» — емоціями, чуттями, здоровим глуздом.

23. Автором праці «Серце та його роль у духовному житті людини» є:

- А) Григорій Сковорода;
- Б) Памфіл Юркевич;
- В) Сільвестр Гогоцький;
- Г) Орест Новицький.

24. Філософський метод інтерпретації – це:

- А) діалектика;
- Б) герменевтика;
- В) феноменологія;
- Г) екзистенція.

25. Камю, Гайдеггер, Сартр, згідно з класифікацією самого Сартра, належали до...

- А) релігійного екзистенціалізму;
- Б) філософії життя;
- В) атеїстичного екзистенціалізму;
- Г) феноменології.

26. Ясперс, Марсель, К'єркегор належали до...

- А) релігійного екзистенціалізму;
- Б) філософії життя;
- В) атеїстичного екзистенціалізму;
- Г) феноменології.

27. Поняття позитивного у філософії О. Конта позначало:

- А) спостережуване, зрозуміле та корисне;
- Б) економічно ефективне;
- В) основу прийняття виправданих політичних рішень;
- Г) те ж саме, що й добро в етиці.

28. Теза «Наука сама собі філософія» була проголошена:

- А) К. Марксом;
- Б) Ф. Енгельсом;

- В) Ф. Ніцше;
- Г) О. Контом.

29. Визначить, який із напрямів «наукової філософії» у ХІХ ст. наполягав на тому, що філософія повинна вивчати мову та логіку науки:

- А) марксизм;
- Б) природничий матеріалізм;
- В) позитивізм;
- Г) прагматизм.

30. До напрямів сцієнтистської філософії ХХ ст. належать:

- А) неопозитивізм;
- Б) екзистенціалізм;
- В) антропологія;
- Г) неотомізм.

31. Теза «Існування передує сутності» було введено:

- А) неотомістами для підкреслення того, що світ твориться Богом;
- Б) М. Гайдеггером для підкреслення найпершої важливості проблеми буття для філософії;
- В) Ж.-П. Сартром для позначення того, що перед людиною в її існуванні завжди відкрита можливість життєвого вибору;
- Г) З. Фрейдом для позначення того, що несвідоме постає більш потужним, ніж свідоме.

32. Абсурд у філософських міркуваннях А. Камю:

- А) ситуація людського існування, зумовлена впевненістю людини у тому, що «Бог помер», що не існує абсолютної системи визначення добра і зла, а тому всі вчинки людини стають відносними і втрачають будь-який сенс;
- Б) характеристика людини у фундаментальній онтології: лише через людину буття проявляє себе як буття;
- В) тісне переплетення в філософії класичних та некласичних традицій;
- Г) негативне ставлення до історично попередньої філософії.

33. Представники філософської антропології ХХ ст.:

- А) М. Шелер, Г. Плеснер, А. Гелен, Е. Ротхаккер;
- Б) М. Гайдеггер, Ж.-П. Сартр, А. Камю;
- В) Е. Гуссерль, К. Ясперс, М. Гайдеггер;
- Г) К.Г. Юнг, А. Адлер, Е. Фромм.

34. Найбільш відомі представники неотомізму:

- А) Жильсон, Марітен;
- Б) Ж.-П. Сартр, А. Камю;
- В) З. Фрейд, К.Г. Юнг;
- Г) Н. Бердяєв, Л. Шестов.

35. Парадигма – це:

- А) усталений взірєць (еталон) мислення або науково виправданих міркувань, що повинні приводити до достовірних результатів у науковому пошуку;
- Б) запропонована представниками логічного позитивізму процедура перевірки наукових знань на істинність;
- В) у філософії екзистенціалізму (Ж.-П. Сартр) спосіб реалізації людиною своєї свободи: постійне і неминуче здійснення вибору, що, врешті, постає не лише вибором дій, а вибором життєвої долі;
- Г) непряме, опосередковане (іноді – символічне) виявлення несвідомого у діяльності людини.

36. Яка з гіпотез походження людини належить марксизму:

- А) людина виникла від вищих приматів у результаті дії біологічних законів; Б) людина виникла від вищих тварин у результаті праці;
- В) космічна версія походження людини;
- Г) людина – результат божественного творіння.

37. Що не відноситься до основних ідей неопозитивізму:

- А) критика класичної філософії;
- Б) протиставлення філософії і науки;
- В) філософія – це наука усіх наук;
- Г) твердження, що істинне значення може бути отримане тільки в конкретних науках.

38. О. Шпенглеру – засновнику філософської культурології у ХХ ст. належить твір:

- А) «Новий Органон»;
- Б) «Буття і час»;
- В) «Занепад Європи»;
- Г) «Міф про Сізіфа».

39. Герменевтичне коло – це:

- А) операція мислення, що полягає в наданні смислу будь-яким проявам духовної діяльності людини;
- Б) взаємини між автором тексту, самим текстом і читачем;
- В) це принцип розуміння тексту, заснований на взаємозв'язку частини і цілого;
- Г) це пояснення і інтерпретація тексту.

40. Філософський постмодерн як один із напрямів філософії кінця ХХ ст. не характеризується такими рисами:

- А) йому притаманні прагнення стерти межі між різними сферами та напрямками інтелектуальної діяльності;
- Б) він сповідує принциповий антилогіцизм;
- В) він намагається покласти в основу своїх тверджень чіткі логічні побудови;
- Г) він налаштований на ведення вільного герменевтичного дискурсу.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до положень «Про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» (пп. 5.2, 5.3), «Про порядок та методичку проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» затверджених наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р. та «Про оцінювання навчальних досягнень студентів ДВНЗ «УжНУ» за кредитно-модульною системою» затвердженого наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 503/01-17 від 03.03.2015 р. (п.2.2).

Перевірка рівня навчальних досягнень студентів з дисципліни «Філософія» здійснюється на основі результатів модульних та підсумкового (екзамен) контролів.

Для оцінювання знань студентів будуть використані наступні групи методів контролю:

Методи усного контролю (відповідь студента на окреме питання теми у індивідуальній та фронтальній формах та на екзамені; бесіда під час роз'яснення проблемного питання; захист презентації або реферату чи есе).

Письмовий контроль (виконання тестових завдань та індивідуальної роботи; поточна контрольна робота, модульна контрольна робота).

Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання. Упродовж кожного семестру проводяться два модульні контролі, обов'язкові для всіх студентів. Модульний контроль (МК) № 1 включає навчальний матеріал змістового модуля 1 (теми 1-8), а модульний контроль (МК) № 2 – навчальний матеріал змістового модуля 2 (теми 9-15).

Поточний контроль знань здійснюється за складовими: перевірка знань студента на практичних заняттях і контроль за виконанням індивідуальних завдань та самостійної роботи.

Формами та засобами контролю є:

- письмова контрольна робота (відповіді на питання лекційного курсу, вирішення завдань, вправ тощо);
- тестування знань студентів із певного модуля лекційного курсу;
- усне опитування;
- виступ на семінарських заняттях (із рефератом, доповіддю, у дискусії тощо);
- написання есе;
- аналіз першоджерел (філософських текстів);
- захист індивідуального завдання;
- виконання домашнього завдання;
- модульний контроль;
- екзамен.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 50 балів.

Модульне контрольне оцінювання (МКО) проводиться в письмовій формі, у термін визначений розкладом. Завдання для МКО включає два теоретичні

питання (кожне оцінюється max 15 балів) і 20 тестів (max 20 балів). Максимальна кількість балів за МКО – 50.

Сумарна кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за два модулі і складає максимум 100.

Підсумковий контроль (екзамен) проводиться у відповідності до розкладу заліково-екзаменаційної сесії, в усній формі.

Підсумковий контроль проводиться за навчальним матеріалом, визначеним цією робочою навчальною програмою у повному обсязі.

Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Александрова О. В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: Підручник. /О. Александрова. – К.: ПАРАПАН, 2002. – 172 с.
2. Білодід Ю. М. Філософія. Український світоглядний акцент: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Кондор, 2006. – 358 с.
3. Блецкан М. І. Соціальна філософія: Курс лекцій. – Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2004. – 212 с.
4. Блецкан М. І., Логойда В. М. Філософія: онтологія, гносеологія, діалектика: Курс лекцій, Ужгород, 2002. – 216 с.
5. Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – 474 с.
6. Волинка Г. І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. – К.: Вища школа, 2005. – 544 с.
7. Воронкова В. Г. Філософія: Навчальний посібник. – Київ: ВД «Професіонал», 2004. – 464 с.
8. Вступ до філософії: історико-філософська пропедевтика: Підручник / За ред. Г. І. Волинки. – К.: Вища школа, 1999. – 624 с.
9. Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – 424 с.
10. Горський В. С., Кислюк К. В. Історія української філософії: Підручн. – К.: Либідь, 2004. – 488 с.
11. Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – 248 с.
12. Гринів О. Історія української філософії / Олег Гринів. – Львів : Тріада плюс, 2015. – 302 с.
13. Губар О. М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: Навч. посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007 — 416 с.
14. Данильян О. Г., Тараненко В. М. Філософія: Підручник. 2-ге видання. – Харків: Право, 2012. – 352 с.
15. Дольська, О. О. Філософія сучасного суспільства: навч.-метод. посіб. — Харків : Підручник НТУ «ХП», 2012. — 180 с.
16. Історія філософії: Підручник / За ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – 774 с.
17. Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – 406 с.
18. Кондзьолка В. Історія Середньовічної філософії : навч. посіб. /В. В. Кондзьолка. – Львів : Світ, 2001. – 218 с. – 966-603-001-2. 27.
19. Лузан А. О. Вступ до філософії: навчальний посібник для студентів вузів. – К.: ЦУЛ, 2013. – 135 с.
20. Мазур Л. Дух і плоть. Філософія життя та проблема людської тілесності : монографія /Леонід Мазур. – Львів : [б. в.], 2003. – 377 с.

21. Пазенок В. С. Філософія : навч. посіб. / В. С. Пазенок. – Київ : Академвидав, 2008. – 279 с.
22. Петрушенко В. Л. Історія світової філософії. Фундаментальні проблеми філософії. Навчальний посібник. – Львів: НУ»ЛП», 2002.
23. Петрушенко, В. Л. Філософія: навч. посібник. — Львів : Новий світ, 2011. — 648 с.
24. Поцюрко М. Філософія : навч.-метод. посіб. / Марія Поцюрко. – Львів : Сполом, 2014. – 276 с.
25. Присухін С. І.. Філософія: хрестоматія. / С. Присухін - К.: КНЕУ, 2011. - 352 с.
26. Рижак Л. Філософія : підручник / Людмила Рижак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 650 с.
27. Саух П. Ю. Філософія: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.
28. Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – 576 с.
29. Сморж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – 416 с.
30. Сосна В. П. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. - Хмельницький : ХНУ, 2011. - 395 с.
31. Філософія : підручник / Ред. Л. В. Губерський. — Харків: Фоліо, 2013. — 510 с.
32. Філософія: історія, суспільство, освіта: підручник / Л. В. Губерський, В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. - К. : Київський університет, 2011. - 575 с.
33. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с.
34. Філософія: навч. посіб. / Я. Козьмук, О. Задубрівська. - Чернівці: Рута, 2012. - 139 с.
35. Філософія: навч. посіб. для аспірантів і здобувачів / [за наук. ред. А. В. Арістової і С. В. Синякова]. - К.: НТУ, 2013. - 245 с.
36. Філософія: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл / За заг. ред.: Ю. В. Осічнюка. – К.: Атіка, 2003. – 464 с.
37. Філософія: Підручник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. – 2-е вид., випр., доп. – К.: Академвидав, 2006. – 592 с.
38. Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Харків: Консум, 2001. – 672 с.
39. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. - Х.: Право, 2013. - 431 с.
40. Філософія: Світ людини. Курс лекцій: Навч. посібник / В. Г. Табачковський, М. О. Булатов, Н. В. Хамітов та ін. – К.: Либідь, 2003. – 432 с.
41. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л. В. Губерського. — 2-ге вид., стер. — К. : Знання, 2012. — 621 с.
42. Читанка з історії філософії: Зарубіжна філософія ХХ ст. / Під ред. Г. І. Волинки. – К.: Фірма «Довіра», 1993. – 239 с.

43. Щерба С. П., Гофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – 352 с.

Допоміжна

1. Арістотель Політика / Арістотель; Пер. з давньогрецької О. Кислюк. – 2-ге вид. – К.: Основи, 2003. – 239 с.
2. Гегель Ф. Г. В. Феноменологія духу = *Phanomenologie des Geistes* / Георг Вільгельм Фридрих Гегель; Пер. з нім. П. Таращук; Науков. ред. перекл. Ю. Кушаков. – К.: Основи, 2004. – 548 с.
3. Гоббс Томас. Сочинения в двух томах / Томас Гоббс; АН СССР. Институт философии. Т. 1. – М.: Мысль, 1989. – 624 с.
4. Гоббс Томас. Сочинения в двух томах / Томас Гоббс. Т. 2. – М.: Мысль, 1991. – 735 с.
5. Горський В. С. Нариси з історії філософської культури Київської Русі (середина XII–середина XIII ст.): Монографія. – К.: Наукова думка, 1993. – 163 с.
6. Гусєв В. І. Західна філософія Нового часу. XVII–XVIII ст.: Підручник. – К.: Либідь, 2000. – 368 с.
7. Гусєв В. І. Історія західноєвропейської філософії XV–XVII ст. Курс лекцій: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1994. – 256 с.
8. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі = *Praktische philosophie in der modernen welt* / Вітторіо Гьосле; Пер. з німецької А. Єрмоленка. – Київ: Лібра, 2003. – 248 с.
9. Декарт Рене. Метафізичні роздуми. – К.: Юніверс, 2000. – 304 с.
10. Декарт Рене. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках. – К.: Тандем, 2001. – 104 с.
11. Захара І. С. Академічна філософія України (17-полов. 18 ст.). – Львів: Вид-во ЛНУ ім. Ів.Франка, 2000. – 240 с.
12. Ильин В. В., Машенцев А. В. Философия в схемах и комментариях: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2005. – 304 с.
13. Історія філософії України. Хрестоматія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1993. – 560 с.
14. Камю А. Бунтующий человек. Философия. Политика. Искусство. – М.: Политиздат, 1990. – 415 с.
15. Кант І. Критика чистого розуму. – К.: Юніверс, 2000. – 504 с.
16. Кунцман П. Философия: dtv-Atlas: Справочное пособие. – М.: Рыбари, 2002. – 268 с.
17. Локк Дж. Два трактата о правлении // Локк Дж. Сочинения: В 3-х т. – М.: Мысль, 1988. – Т. 3. – С. 135-405.
18. Ніцше Ф. По той бік добра і зла (Прелюдія до філософії майбутнього): Генеалогія моралі. – Львів: Літопис, 2002. – 288 с.
19. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади = *Also sprach Zarathustra. Der wille zur macht*. – К.: Основи, 2003. – 437 с.
20. Платон. Горгий // Платон. Собр. соч. в 4-х т. – М.: Мысль, 1990. – Т. 1. – С. 477-574.

21. Платон. Держава / Платон. – К.: Основи, 2000. – 355 с.
22. Платон. Діалоги. – 2-вид. – К.: Основи, 1999. – 395 с.
23. Платон. Законы // Платон. Соч. в 3-х т. – М.: Мысль, 1972. – Т. 3. – Ч. 2. – С. 83-478.
24. Руссо Ж.- Ж. Об общественном договоре: Трактаты / Жан Жак Руссо; Центр Фундамент. социологии. – М.: Каннон-пресс. Кучково поле, 1998. – 416 с.
25. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо = L'être et le neant: Нарис феноменологічної онтології. – К.: Основи, 2001. – 854 с.
26. Сковорода Г. С. Світ ловив мене, та не впіймав. – Харків: Фоліо, 2006–607с.
27. Спиноза Б. Избр. произведения. – Ростов на Дону: Феникс, 1998. – 606 с.
28. Спиноза Бенедикт. Теологічно-політичний трактат = Tractatus theologico-politicus. – К.: Основи, 2003. – 237 с.
29. Стратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К.: Основи, 1998. – 331 с.
30. Сучасна зарубіжна філософія: Течії та напрями: Хрестоматія: Навчальний посібник / Упоряд. В. В. Лях, В. С. Пазенок. – К.: Ваклер, 1996. – 428 с.
31. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 576 с.
32. Фихте И. Г. Сочинения в 2-х т.. – Санкт-Петербург: Мифрил, 1993. – 687 с.
33. Фихте И. Г. Сочинения в 2-х т. – СПб.: Мифрил, 1993.
34. Філософія Григорія Сковороди. – К.: Наукова думка, 1972. – 311 с.
35. Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
36. Шопенгауэр А. Свобода воли и нравственность. – М.: Республика, 1992. – 448 с.

Интернет-ресурси:

1. <http://philsci.univ.kiev.ua/>
2. <http://www.philosophy.ru/>
3. <http://ihtik.lib.ru/index.html>
4. <http://www.i-u.ru/>
5. <http://plato.stanford.edu/>
6. <http://www.nietzsche.ru/>
7. http://rw.web.ur.ru/ph_main.html
8. <http://www.uct.kiev.ua/~sofi/>
9. <http://www.synergetics.org.ua/>
10. <http://elenakosilova.narod.ru/l.html>